

JÓZEF BRODA

Przegląd i charakterystyka ustawodawstwa dotyczącego lasów państwowych i przemysłu drzewnego w powojennym pięćdziesięcioleciu (1944–1994)

**A Review and Characteristics of Legislation Concerning State Forest
and Woodworking Industry in the Post-War Period of 50 Years
(1944–1994)**

Część druga

Doraźne postanowienia i zarządzenia w sprawach integracji i specjalizacji branżowej w przemyśle drzewnym w latach sześćdziesiątych

Omawiając ustawodawstwo lat sześćdziesiątych należy na wstępie poczynić dwie zasadnicze uwagi. Po pierwsze w odniesieniu do tego okresu będzie mowa prawie wyłącznie o ustawodawstwie dotyczącym przemysłu. Na temat lasów państwowych — aż do wydania rozporządzenia z końca 1968 r. o przekształceniu lasów państwowych w organizację gospodarczą — jest bardzo niewiele, jeśli nie liczyć drobnych zarządzeń resortowych, często nawet nie odnotowanych w oficjalnym organie tego resortu ("Biuletyn Informacyjny MLiPD", od 1961 r. "Dziennik Urzędowy MLiPD"). Za najważniejsze zarządzenia resortowe z tego czasu należy uznać wyznaczenie przez ministra leśnictwa i przemysłu drzewnego odpowiednich zjednoczeń przemysłu drzewnego, jako zjednoczeń wiodących w danej gałęzi wytwórczości.

Po drugie, przy omawianiu ustawodawstwa odnośnie do przemysłu drzewnego musi się je rozpatrywać na tle ustawodawstwa dotyczącego całego przemysłu w Polsce. Były to zwykle akty prawne o charakterze dekretów (uchwały i rozporządzenia Rady Ministrów - z mocą obowiązującą), co w systemie gospodarki centralnie sterowanej należało do normalności. Zarządzenia resortowe stanowiły dopiero pochodną w stosunku do tych wcześniejszych aktów normatywnych. Od nich właśnie należy rozpocząć przegląd ustawo-

dawstwa dotyczącego omawianego okresu. Ograniczenie tego przeglądu tylko do zarządzeń resortowych dawałoby obraz zawężony, niepełny i w rezultacie błędny.

Koniec lat pięćdziesiątych to okres poszukiwań i sprawdzania nowych metod zarządzania gospodarką narodową, cechujących się rozszerzaniem jednolitego systemu planowania i organizacji produkcji oraz znaczną decentralizacją w zakresie wykonania planowych zadań na szczeblu przedsiębiorstw.

W tym czasie ukazało się odnośnie do całego przemysłu kilka zasadniczych aktów prawnych; dopiero na podstawie których były wydawane odpowiednie zarządzenia i wytyczne resortowe, m.in. również dla przemysłu drzewnego. Cały ten podstawowy materiał normatywny można podzielić — biorąc chronologicznie — na dwie grupy problemowe, a mianowicie na akty dotyczące spraw:

- zarządzania działalnością przedsiębiorstw,
- organizacji przemysłu.

Odnosnie do grupy pierwszej na wymienienie zasługują następujące akty prawne - w sprawach całego przemysłu: uchwała KC PZPR i Rady Ministrów z 9 VI 1956 r. o rozszerzeniu uprawnień dyrektorów przedsiębiorstw przemysłowych³⁹, a następnie trzy uchwały Rady Ministrów (z mocą obowiązującą): z 17 VIII i 10 XI 1956 r. w sprawie rozszerzenia uprawnień dyrektorów centralnych zarządów przemysłu" oraz "w sprawie rozszerzenia uprawnień państwowych przedsiębiorstw przemysłowych"⁴⁰.

W poszczególnych resortach "przemysłowych" przepisy wykonawcze do tych uchwał wydawali ministrowie resortowi. Jednak minister leśnictwa i przemysłu drzewnego miał co do tego ograniczone możliwości, gdyż ustawa o pgl z 1949 r. nie obejmowała 5 centralnych zarządów przemysłu drzewnego, które przedtem należały do Ministerstwa Przemysłu Drzewnego i Papierniczego (ustawa z 1949 r. uwzględniała z przemysłów jedynie przemysł "leśny" oraz leśną produkcję nie drzewną).

Tę lukę prawną w odniesieniu do przemysłu drzewnego wypełniło zarządzenie prezesa Rady Ministrów z 11 VIII 1956 r. "w sprawie rozszerzenia uprawnień przedsiębiorstw przemysłowych, podległych ministrowi leśnictwa i przemysłu drzewnego"⁴¹. Dopiero na podstawie tego dokumentu minister tego resortu wydał dwa zarządzenia (z 18 I i 21 I 1957 r.) w sprawie rozszerzenia uprawnień przedsiębiorstw podległych zarządom lasów państwowych (okręgi I.p.) oraz uprawnień dyrektorów centralnych zarządów przemysłu. Charakterystyczne, że minister nawet w odniesieniu do przedsiębiorstw przemysłu "leśnego" nie skorzystał z uprawnień, jakie mu przysługiwały z mocy ustawy o pgl.

Wymieniona tutaj druga grupa aktów prawnych — w sprawach organizacji przemysłu, miała daleko większe znaczenia, gdyż dotyczyła przekształceń strukturalnych w całym przemyśle.

Przekształcenia te zapoczątkowała uchwała Rady Ministrów z 18 IV 1958 r. "w sprawie zmian struktury organizacyjnej przemysłu kluczowego"⁴². Na jej podstawie rozpoczął się w całym przemyśle państwowym proces komasacji przedsiębiorstw przemysłowych - jednorodnych lub o zbliżonym profilu produkcyjnym i tworzenia tą drogą dużych przedsiębiorstw branżowych. Postanowienia te uściślało rozporządzenie Rady Ministrów z 4 X

1958 r., ustalające zasady i tryb przekazywania przedsiębiorstw, nieruchomości i innych obiektów majątkowych innemu przedsiębiorstwu państwowemu lub organowi zarządzenia⁴³.

Jednak podstawowym w tej grupie aktem prawnym o charakterze ogólnym była ustawa z 16 II 1960 r. o zmianie dekretu z 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych⁴⁴. Spośród ważniejszych przepisów tej ustawy należy zacytować art. 23, który mówi, że "Rada Ministrów może tworzyć gospodarcze organizacje, grupujące przedsiębiorstwa kluczowe", zwane "zjednoczeniami".

Ustawę tę uzupełniały dwie uchwały Rady Ministrów z tego samego roku: pierwsza (9 VI) o współpracy i koordynacji branżowej w przemyśle, druga (17 XI) o tzw. przedsiębiorstwach prowadzących⁴⁵. Postanowienia pierwszej uchwały wskazywały na konieczność "bezpośredniej koordynacji i współpracy gospodarczej pomiędzy przedsiębiorstwami tych samych branż, należących do różnych sektorów, ministerstw, zjednoczeń i prezydiów rad narodowych". Druga uchwała mówiła, że jeśli ze względów organizacyjnych lub gospodarczych nie jest celowe tworzenie dla określonej liczby przedsiębiorstw odrębnego zjednoczenia, funkcję wiodącą może pełnić w całości lub w części wyznaczone do tego odpowiednie przedsiębiorstwo — jako "przedsiębiorstwo prowadzące".

Wymienione w tej grupie akty normatywne w sprawach organizacji przemysłu stwarzały podstawy prawne dla rozpoczętej komasacji przedsiębiorstw, koncentracji produkcji i specjalizacji branżowej w poszczególnych gałęziach przemysłu, w tym także w przemyśle drzewnym. Umożliwiło to przejście pod koniec lat sześćdziesiątych do następnego etapu rozwoju, tj. tworzenie tzw. kombinatów przemysłowych i wielkich organizacji gospodarczych (tzw. WOG).

W ślad za przeobrażeniami w całym przemyśle następowały zmiany również w przemyśle drzewnym. Przełomowe znaczenie miała tu wymieniona w poprzednim rozdziale uchwała Rady Ministrów z 17 XI 1958 r., przekształcająca centralne zarządy przemysłu drzewnego - w zjednoczenia, a więc w przedsiębiorstwa. Podlegały one bezpośrednio ministrowi, a zatem miały wyższą rangę niż np. reaktywowany Naczelny Zarząd Lasów Państwowych, gdyż ten podlegał Ministerstwu i był jednostką budżetową. Stosując się do uchwały Rady Ministrów z 1960 r. o "przedsiębiorstwach prowadzących" minister leśnictwa i przemysłu drzewnego wyznaczył w 1961 r. spośród podlegających mu zjednoczeń następujące trzy jako "prowadzące": z dniem 15 III — Zjednoczenie Przemysłu Meblarskiego, z dniem 30 VI — Zjednoczenie Przemysłu Płyt, Sklejek i Zapalek oraz z dniem 27 VII — Zjednoczenie Przemysłu Leśnego. W 1968 r. dołączyło do nich Zjednoczenie Przemysłu Maszynowego Leśnictwa.

Na przełomie lat 1966/1967 przemysł w Polsce wszedł w nowy etap rozwoju — w postaci tworzenia dużych zjednoczeń przemysłowych. Zasady ich organizacji i działania określała uchwała Rady Ministrów z 7 XII 1966 r.⁵⁰. Nawiązywała ona do wcześniejszej uchwały, z 18 IV 1958 r. i była rozwinięciem podanych tam zasad organizacji państwowego przemysłu kluczowego — obecnie w postaci zjednoczeń ogólnobranżowych.

Uchwała podkreślała, że "podstawową formą zgrupowania przedsiębiorstw przemysłowych w organizacje gospodarcze jest zjednoczenie [...], obejmujące przedsiębiorstwa

jednej lub pokrewnych branż". W skład zjednoczenia miała wchodzić również "centrala zjednoczenia", "jako organ wykonawczy naczelnego dyrektora zjednoczenia". Na szczególne podkreślenie zasługuje także stwierdzenie, że zjednoczenia mają działać "z reguły w skali ogólnokrajowej" (podkr. J.B.).

W celu lepszego wykorzystania środków produkcji — podkreśla uchwała — zwłaszcza przez koncentrację, specjalizację i efektywną kooperację produkcji należy dążyć do zorganizowania większych, wielozakładowych przedsiębiorstw branżowych lub posiadających formę kombinatu.

"W razie utworzenia — czytamy dalej — większej liczby zjednoczeń terytorialno-branżowych może być w wyjątkowych uzasadnionych wypadkach utworzona organizacja gospodarcza, zrzeszająca zjednoczenia w trybie i na zasadach określonych w uchwale dla zjednoczeń wielobranżowych".

I jeszcze jedno ważne postanowienie uchwały, mianowicie że "decyzje i polecenia mogą być wydawane przedsiębiorstwu wyłącznie przez dyrektora naczelnego zjednoczenia lub w jego imieniu przez osoby przez niego upoważnione". Dalej uchwała mówi o zakresie działania naczelnego dyrektora centrali (czyli np. w lasach państwowych — Naczelnego Zarządu LP), kolegium zjednoczenia itd.

Omówiona uchwała Rady Ministrów stanowiła zasadniczą podstawę prawną dla powołanej dwa lata później "organizacji gospodarczej Lasy Państwowe".

Od połowy 1968 rozpoczęło się w przemyśle, w tym także w drzewnym, łączenie przedsiębiorstw w większe zespoły przemysłowe. Ukoronowaniem tych przekształceń strukturalnych w przemyśle było wspomniane już tworzenie kombinatów przemysłowych. Sprawy te regulowała kolejna uchwała Rady Ministrów z 23 X 1969 r., "o organizowaniu kombinatów przemysłowych i budowlanych"⁵¹. W skład kombinatów, określanych również jako "wielkie organizacje gospodarcze", wchodziły duże zespoły przedsiębiorstw przemysłowych, przy czym jeden z nich pełnił rolę przedsiębiorstwa wiodącego, podobnie jak dotychczas w danym zjednoczeniu, z tym że na skalę bez porównania większą.

W przemyśle drzewnym znany jest autorowi tylko jeden przypadek połączenia dwóch zjednoczeń. Uchwałą Rady Ministrów z 11 VIII 1972 r. nastąpiło połączenie Zjednoczenia Przemysłu Celulozowo-Papierniczego i Zjednoczenia Przemysłu Przetworów Papierowych i Materiałów Biurowych w jedno — Zjednoczenie Przemysłu Papierniczego.

Na marginesie należy zaznaczyć, że na podstawie przedstawionych wytycznych uchwały Rady Ministrów tego rodzaju komasacja przedsiębiorstw miała miejsce także w lasach państwowych i również na szczeblu zjednoczeń (tj. okręgowych zarządów lp), ale o tym obszerniej w następnym rozdziale.

Okres wielkich przemian strukturalnych w lasach państwowych — od przekształcenia ich w organizację gospodarczą do zniesienia resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego (1969–1985)

Przedstawiona już — ukształtowana w ciągu lat sześćdziesiątych — nowa struktura organizacyjna przemysłu drzewnego wymagała z kolei wprowadzenia odpowiednich zmian również w organizacji lasów państwowych. Lasy te bowiem, mimo zajmowania w

łańcuchu powiązań z poszczególnymi branżami przemysłu drzewnego ważnego końcowego ogniwa w układzie: przemysł meblarski — przemysł płytowy i przemysł tartaczny — państwowe gospodarstwo leśne, nie ulegały od czasu likwidacji rejonów żadnym zmianom organizacyjnym. Wprawdzie w 1961 r. była podejmowana próba przekształcenia Naczelnego Zarządu LP w przedsiębiorstwo, w ślad za tego rodzaju przeobrażeniami strukturalnymi w przemyśle drzewnym, jednak do realizacji tego projektu nie doszło.

Powrócono do niego w 1967 r. Z datą 9 V 1967 r. minister leśnictwa i przemysłu drzewnego powołał zespół roboczy do opracowania dla Rady Ministrów projektu uchwały w sprawie przekształcenia NZLP w organizację gospodarczą, czy w przedsiębiorstwo⁵³. Zadaniem zespołu było:

- opracowanie tezowych zasad organizacji Naczelnego Zarządu LP, jako jednostki gospodarczej,
- przygotowanie dla Rady Ministrów uchwały w sprawie przekształcenia NZLP "w organizację gospodarczą, grupującą przedsiębiorstwa lasów państwowych i jednostki usługowe"
- opracowanie projektu statutu organizacyjnego

Należy zaznaczyć, że ten projekt w zasadzie nie różnił się od poprzedniego — z 1961 r., przy czym podstawę prawną dla obu projektów stanowiły: ustawa o pgl z 1949 r. oraz uchwała Rady Ministrów z 1958 r. w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej ALP i przemysłu drzewnego (m.in. powołanie Naczelnego Zarządu LP oraz przekształcenie okręgowych zarządów lp w przedsiębiorstwa).

Według nowego projektu reorganizacji Naczelny Zarząd miał posiadać osobowość prawną oraz podlegać wpisowi do rejestru przedsiębiorstw państwowych. Jego działalność miała się opierać, podobnie jak dotychczas, na zasadach ustalonych przez ministra, któremu podlegał. Koszty utrzymania NZLP miały być pokrywane ze środków pochodzących z wpłat podległych przedsiębiorstw (dotąd z budżetu centralnego). Naczelnemu Zarządowi miałyby podlegać: okręgowe zarządy lasów państwowych, parki narodowe, Biuro Urządzenia Lasów i Projektów Leśnictwa oraz Składnica Zaopatrzenia Leśnictwa.

Na czele Naczelnego Zarządu miał stać dyrektor naczelny i kierować nim "na zasadzie jednoosobowego kierownictwa". Organem opiniodawczym i doradczym dyrektora naczelnego miało być Kolegium przy NZLP. Mógł on także powołać Radę Naukowo-Techniczną, jako organ doradczy w sprawach istotnych dla działalności NZLP.

Przedstawionemu projektowi reorganizacji Naczelnego Zarządu LP poświęcono tu sporo miejsca, gdyż w niecałe trzy lata później stał się on — tylko nieznacznie zmieniony - podstawą powołania organizacji gospodarczej Lasy Państwowe. W zasadzie dotyczyło to nawet projektu z 1961 r., gdyż — jak już zaznaczono — projekt z 1967 r. był z niewielkimi zmianami powtórzeniem poprzedniego. O uwagi do opracowanych "tezowych zasad" reorganizacji NZLP resort zwrócił się do działających w ramach URM — Biura Prawnego oraz do Zespołu do spraw Organizacji Zarządzania, a ponadto do przewodniczącego Komisji Planowania przy RM i do NIK i do Związku Zawodowego PLiPD.

Najbardziej konkretne stanowisko w tej sprawie zajął Zespół do spraw Organizacji Zarządzania URM podkreślając w swych uwagach, że uzasadnione jest:

- "nadanie lasom państwowym charakteru branżowej organizacji gospodarczej typu zjednoczenia, grupującej okręgowe przedsiębiorstwa (okręgowe urzędy) lasów państwowych, prowadzącej ogólną politykę gospodarczą, podejmującej wspólne przedsięwzięcia i posiadającej wspólny organ w formie Kolegium";
- "przekształcenie NZLP z jednostki administracyjnej w jednostkę gospodarczą, odpowiadającą charakterem centrali zjednoczenia gospodarczego".

Ponieważ projektowane przekształcenie Naczelnego Zarządu zwiększało w zasadniczym zakresie jego rolę i znaczenie, Zespół proponował, aby odpowiednio do tego nadać projektowi aktu normatywnego w tej sprawie formę rozporządzenia Rady Ministrów (akt wyższej rangi), a nie uchwały Rady Ministrów.

Zdaniem Zespołu wymagało też podkreślenia, że projektowana organizacja gospodarcza "grupuje jednostki organizacyjne, tj. że w skład nowej organizacji gospodarczej, czyli zjednoczenia, wchodzi: Naczelny Zarząd, jako jej centrala oraz zgrupowane przedsiębiorstwa" (jak okręgowe zarządy lp).

I wreszcie najbardziej istotny punkt uwag Zespołu, mianowicie aby "przy opracowaniu projektu rozporządzenia i statutu oprzeć się na postanowieniach uchwały Rady Ministrów z 7 grudnia 1966 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania zjednoczeń przemysłowych (Mon. Pol. nr 69 poz. 327), z dostosowaniem do warunków i potrzeb państwa".

Uwagom Zespołu URM w sprawie przekształcenia NZLP w organizację gospodarczą też poświęcono tu sporo miejsca, ale wysunięte przy tej okazji postulaty na temat zakresu i celu projektowanych zmian miały przełomowe znaczenie: po pierwsze oznaczały one ostateczne odejście od przepisów ustawy o pgl z 1949 r. (oczywiście w sprawach zasadniczych, dotyczących struktury organizacyjnej lasów państwowych), a po drugie — co było bardziej istotne — organizacja lasów państwowych miała zostać przystosowana do struktury organizacyjnej przemysłu drzewnego (a nawet przemysłu w ogóle) i w ten sposób zostały one jeszcze ściślej z nim powiązane, a tym samym bardziej od niego uzależnione.

Zgodnie z tymi uwagami i zaleceniami została opracowana ostateczna wersja projektu rozporządzenia Rady Ministrów (nie uchwały). Jego wydanie było już zwykłą formalnością. Ukazało się ono z datą 18 grudnia 1968 r.⁵⁴, z tym że w wersji szerszej niż to przewidywał pierwotny projekt. Przekształcenie w organizację gospodarczą dotyczyło bowiem całości lasów państwowych, a nie tylko Naczelnego Zarządu, który teraz wchodził w skład tej organizacji jako jednostka zgrupowana, podobnie jak okręgowe zarządy lp i był organem wykonawczym naczelnego dyrektora lasów państwowych (dotąd organ wykonawczy Ministerstwa). Należy zaznaczyć, że okręgowe zarządy, mimo przekształcenia NZLP w przedsiębiorstwo, nadal pozostały przedsiębiorstwami⁵⁵. Naczelnemu dyrektorowi podlegało również Kolegium Lasów Państwowych (dotąd było to Kolegium MLiPD) oraz Rada Naukowo-Techniczna.

Drugi etap reformy struktury organizacyjnej ALP miał miejsce na szczeblu najniższym przez komasowanie nadleśnictw, zespołów składnic i ośrodków remontowo-budowlanych

i został zapoczątkowany w połowie 1970 r. na podstawie doraźnych zarządzeń naczelnego dyrektora⁵⁶. Rozpoczął się więc w lasach państwowych taki sam proces komasacji i koncentracji jak poprzednio w przemyśle, również w drzewnym. Do końca lat siedemdziesiątych liczba jednostek terenowych lasów państwowych zmniejszyła się do niecałych 40% stanu sprzed reformy.

W 1975 r. rozpoczął się trzeci etap reorganizacji ALP — na szczeblu okręgowych zarządów lp⁵⁷. Wówczas ich liczbę zmniejszono z 17 do 10. To scalenie okręgowych zarządów nie wynikało z potrzeby usprawnienia zarządzania gospodarką leśną, ale było powieleniem wcześniejszych podobnych działań w przemyśle, także drzewnym. Przykładem może być przytoczone wcześniej połączenie dwóch zjednoczeń branży celulozowo-papierniczej (w jedno Zjednoczenie Przemysłu Papierniczego)⁵⁸.

W odniesieniu do lasów państwowych było wiadomo, iż utworzenie dużych, połączonych okręgowych zarządów raczej utrudni zarządzanie lasami. Istotnie, już w dwa lata później (1977 r.) liczbę OZLP zwiększono do 14, w 1982 powstał 15 okręg, a w 1983 r. liczbę okręgów doprowadzono ponownie do 17.

We wszystkich wymienionych przypadkach podstawę prawną dla wprowadzanych zmian organizacyjnych stanowiły zarządzenia dyrektora naczelnego, z tym jednak że wydawał je bądź to na polecenie władz ponadresortowych, gdy chodziło o zmniejszenie liczby okręgowych zarządów, bądź to za ich przyzwoleniem, gdy kierownictwo lasów państwowych występowało o przywrócenie danego okręgu lub utworzenie nowego. Zarządzeń tych nie zamieszczano nawet w resortowym organie urzędowym (Dziennik Urzędowy MLI^{PD}), a więc traktowano je jak akty normatywne niższej rangi.

Od likwidacji resortu do chwili obecnej

Ostatni okres w zastosowanym tu podziale powojennych dziejów leśnictwa polskiego należy określić jako okres przejściowy — od gospodarki centralnie sterowanej do rynkowej. Momentem przełomowym, zapoczątkującym ten okres, była likwidacja resortu. Po wyborach do Sejmu w 1985 r. na wniosek nowego prezesa Rady Ministrów (Z. Messnera) liczba resortów została zmniejszona, wśród nich do likwidacji przeznaczono Ministerstwo Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Sejm zatwierdził ten wniosek uchwałą z 12 XI.

W zasadzie losy tego resortu zostały przesądzone już na przełomie 1968/1969 r., kiedy to na mocy rozporządzenia Rady Ministrów o powołaniu organizacji gospodarczej Lasy Państwowe (18 XII 1968) cały zakres uprawnień w sprawach zarządzania i kierowania państwowym gospodarstwem leśnym przeszedł na dyrektora naczelnego lp. Pod bezpośrednim zarządem ministra pozostały bowiem jedynie lasy państwowe należące do innych resortów, parki narodowe oraz nadzór nad lasami niepaństwowymi. Ponadto w dalszym ciągu podlegał mu przemysł drzewny.

Ranga tego Ministerstwa od samego początku nie była wysoka, a od czasu przekształceń strukturalnych w tym resorcie w końcu lat pięćdziesiątych jego rola coraz bardziej malała. Gdy się przegląda Monitor Polski z lat sześćdziesiątych — w tym organie były zamieszczane m.in. zarządzenia ministerialne wszystkich resortów — to zarządzenia ministra leśnictwa i przemysłu drzewnego należą w zasadzie do najrzadszych i dotyczyły one przeważnie zatwierdzenia nowych rezerwatów przyrody (nie tylko leśnych).

Z dniem 1 I 1986 r. pion leśny ze zlikwidowanego resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego został rozdzielony między dwa ministerstwa: lasy państwowe przeszły pod zarząd Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, a rezerwy i parki narodowe do nowo utworzonego Ministerstwa Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych, z tym że w sprawach gospodarczych bezpośredni nadzór nad nimi należał do ministra rolnictwa i gospodarki żywnościowej (dualizm administracyjny).

W 1989 r. w celu usprawnienia zarządzania lasami państwowymi utworzono w resorcie rolnictwa osobny departament - Departament Leśnictwa (dotąd podlegały one Departamentowi Programowania i Rozwoju Produkcji Rolniczej i Leśnictwa).

Jeśli chodzi o przemysł drzewny, podległy MLiPD, to równoległe z lasami państwowymi został on przekazany pod zarząd Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Jednak nie na długo. W 1987 r. zostało utworzone Ministerstwo Przemysłu, przy jednoczesnej likwidacji resortów "przemysłowych" (branżowych). Przemysł drzewny b. MLiPD został przejęty przez ten resort, ale jak zaznacza ustawa: "z wyjątkiem przemysłu tartaczanego, płyt i sklejek"⁶⁰. Branże te w późniejszym czasie dostały się pod administrację wojewodów.

Z dniem 1 I 1990 r. lasy państwowe przeszły z resortu rolnictwa i gospodarki żywnościowej pod zarząd istniejącego od 1985 r. Ministerstwa Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych — na podstawie uchwalonej przez sejm ustawy z 20 XII 1989 r.⁶¹. Ogólnie sprawy leśne podlegały początkowo Departamentowi Leśnictwa. Pozostała struktura organizacyjna ALP pozostała bez zmian, czyli że nadal lasami państwowymi kierował dyrektor naczelny (jednoosobowe kierownictwo) przy pomocy Naczelnego Zarządu LP (jego organ wykonawczy). W grudniu 1990 r. ukazało się zarządzenie dyrektora naczelnego w sprawie opracowania regulaminu organizacyjnego NZLP⁶². W lipcu następnego roku wprowadzono w tym regulaminie odpowiednie zmiany, w związku z przewidywaną wkrótce reorganizacją ALP na szczeblu centralnym i okręgowych zarządów lp.

Z datą 28 IX 1991 r. została uchwalona przez sejm nowa ustawa o lasach⁶³. Miała ona dostosować organizację lasów państwowych i zasady ich funkcjonowania do warunków i wymagań gospodarki rynkowej. Jednak kierownictwo lasów państwowych zbyt pośpiesznie przygotowało projekt tej ustawy i bez szerszej konsultacji, wskutek czego zawiera ona wiele braków i niewłaściwych zapisów. Do najważniejszych niekorzystnych zmian w tej ustawie należy zaliczyć nadmierne scentralizowanie systemu zarządzania, odgórne sporządzanie planów gospodarczych — z pominięciem nadleśnictw, nadmiernie rozbudowany system sprawozdawczości, niewłaściwa organizacja pracy służby leśnej, zwolnienie lasów chłopskich z nadzoru ALP itd. O niedoskonałości tej ustawy najlepiej świadczy fakt, że już w chwili jej wprowadzenia w życie (1 I 1992) mówiło się o konieczności jej znowelizowania. Istotnie, po upływie dwóch lat kierownictwo resortu Lasów Państwowych zdecydowało się zrealizować ten postulat. Decyzją ministra ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa z 6 I 1994 r. zostały powołane cztery zespoły robocze: do spraw ustawy, do spraw gospodarki finansowej, do spraw statutu lasów państwowych oraz do spraw służby leśnej⁶⁴.

W ciągu ostatnich trzech lat omawianego okresu, oprócz wymienionego już zarządzenia ministra, ukazały się tylko trzy akty prawne szczebla centralnego: rozporządzenie Rady

Ministrów z 17 XII 1991 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w lasach państwowych⁶⁵, zarządzenie ministra ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa z 27 V 1992 r. w sprawie nadania statutu organizacyjnego lasów państwowych⁶⁶ oraz zarządzenie ministra z 18 V 1994 r. w sprawie nadania nowego statutu dla tychże lasów⁶⁷.

Z pozostałych ważniejszych aktów normatywnych z tych lat należy wymienić trzy zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych: z 31 XII 1993 r. w sprawie zasad ewidencji gruntów w lasach państwowych (wraz z instrukcją), z 8 III 1994 r. w sprawie nadania statutu dla pgl i z 1 X 1994 r. w sprawie nadania regulaminu wewnętrznego dla Dyrekcji Generalnej LP oraz regulaminów wewnętrznych dla rejonowych dyrekcji lp⁶⁸

Gdy spojrzeć wstecz na całe pięćdziesięciolecie powojenne, to uderza w polityce państwa w odniesieniu do lasów, leśnictwa i drzewnictwa brak jakiejś długofalowej linii przewodniej i konsekwencji działania. Zastosowany w niniejszym przeglądzie podział na podokresy nie jest przypadkowy. Jest on odbiciem odrębności poszczególnych etapów w rozwoju organizacyjnym lasów państwowych i tyczącego się ich ustawodawstwa, przy czym — jak wykazano — każdy następny etap nie był kontynuowaniem i rozwijaniem struktury z poprzedniego okresu, ale burzeniem tejże struktury. Tak było na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych, następnie w końcu lat pięćdziesiątych, z kolei na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych i wreszcie w połowie lat osiemdziesiątych (zniesienie resort). Uderza przy tym pewna prawidłowość w odstępach czasu między jedną reorganizacją a drugą. Tego rodzaju zmiany następowały wówczas, gdy dana struktura organizacyjna i system zarządzania zdołały się już przyjąć (choć nie bezkrytycznie) i ugruntować oraz były powszechnie stosowane w praktyce.

Pouczający tu może być przykład okresu międzywojennego, a szczególnie lat trzydziestych, kiedy to zarówno w polityce gospodarczej ówczesnych władz państwowych w odniesieniu do lasów państwowych, jak również w działalności Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych, a przede wszystkim dyrektora Adama Loreta, widać konsekwentne dążenie do właściwego zagospodarowania tych lasów oraz ich usamodzielnienia, a tym samym zapewnienia im odpowiedniej rangi w gospodarce narodowej. Obecnie w związku z powrotem lasów państwowych do gospodarki rynkowej, porównanie z okresem "loreto-wskim" i w ogóle bliższe poznanie tego okresu wydaje się być jak najbardziej na czasie.

Przypisy (część druga)

³⁹Mon. Pol 1956 nr 83 poz. 975 i nr 94 poz. 1047.

⁴⁰Biul. MLiPD 1956 nr 14 poz. 186.

⁴¹Biul. MLiPD 1956 nr 3 poz. 30.

⁴²Mon. Pol. 1966 nr 69 poz. 327.

⁴³Dz. U. PRL 1958 nr 67 poz. 332.

⁴⁴Dz. U. PRL 1960 nr 9 poz. 57.

⁴⁵Mon. Pol. 1960 nr 56 poz. 268 i nr 94 poz. 417.

- ⁴⁶Biul. MLiPD 1961 nr 8 poz. 89.
- ⁴⁷Dz. U. MLiPD 1961 nr 12 poz. 107.
- ⁴⁸Dz. U. MLiPD 1961 nr 12 poz. 108.
- ⁴⁹Dz. U. MLiPD 1968 nr 7 poz. 79.
- ⁵⁰Mon. Pol. 1966 nr 69 poz. 327.
- ⁵¹Mon. Pol. 1969 nr 46 poz. 362.
- ⁵²Dz. U. MLiPD 1972 nr 9 poz. 91.
- ⁵³Mat. J. Gomółki.
- ⁵⁴Dz. U. PRL 1969 nr 1 poz. 3.
- ⁵⁵Statut organizacji gospodarczej Lasy Państwowe z 24 VII 1969 r. wymienia jako wchodzące w jej skład jednostki zgrupowane: 17 okręgowych zarządów lp, Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Technicznego Leśnictwa w Poznaniu, Stację Oceny Maszyn i Narzędzi Leśnych w Bedoniu oraz utworzone nieco później Przedsiębiorstwo Naprawy Taboru Leśnego w Trzciance.
- ⁵⁶Dz. U. MLiPD 1970 nr 1 poz. 9 i dalsze.
- ⁵⁷Dz. U. MLiPD 1975 nr 4 poz. 25.
- ⁵⁸Dz. U. MLiPD 1972 nr 9 poz. 91.
- ⁵⁹Dz. U. PRL 1985 nr 50 poz. 262.
- ⁶⁰Dz. U. PRL 1987 nr 33 poz. 172.
- ⁶¹Dz. U. PRL 1989 nr 73 poz. 433.
- ⁶²Biul. LP 1990 nr 20.
- ⁶³Dz. U. RP 1991 nr 101 poz. 444.
- ⁶⁴Biul. LP 1994 nr 2 (14), decyzja ministra...nr 1.
- ⁶⁵Dz. U. RP 1991 nr 125 poz. 555.
- ⁶⁶Biul. LP 1992 (lipiec), zarządzenie ministra... nr 11.
- ⁶⁷Biul. LP 1994 nr 6 (18), zarządzenie ministra... nr 50.
- ⁶⁸Biul. LP 1994 nr 2 (14), zarządzenie dyrektora generalnego lp nr 47; nr 4 (16), zarządzenie dyrektora... nr 7; 1995 nr 11 (23), zarządzenie dyrektora ... nr 25.